

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (6)

Datum
2023-09-19

Ärendebeteckning
851-21289-2023

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25)

Er beteckning: Ju2023/01301

Länsstyrelsen i Västra Götaland yttrar sig över betänkande av Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25).

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen avstyrker i dess nuvarande utformning utredningens förslag om att införa språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd. Länsstyrelsen bedömer att det finns en risk att förslaget kommer att leda till ett ökat utanförskap hos redan sårbara grupper i samhället. Förslaget kan komma att skapa inlåsnings effekter med fleråriga tidsbegränsade uppehållstillstånd.

Utredningen lyfter att forskningen inte visar på något tydligt samband mellan införandet av kunskapskrav och en ökad integration och att forskningen på området är begränsad. Länsstyrelsen vill i sammanhanget lyfta att det finns flera olika sätt för en individ att delta i samhällslivet som inte kräver goda kunskaper i svenska som likväl bidrar till inkludering och samhörighet.

Utredningen menar att det kommer vara svårare för kvinnor, äldre och personer med kort eller ingen utbildningsbakgrund, samt de som har ett modersmål som ligger längre ifrån det svenska språket att klara kunskapskraven. Målgruppen för förslaget är heterogen och har olika förutsättningar och möjligheter att klara kraven. Utbildningsnivån, personliga samt strukturella förutsättningar som finns i ursprungslandet kan också komma att påverka individernas möjlighet att klara kunskapskraven. Utredningens uppdrag var inte att komma med förslag på specifika utbildningsinsatser och stödåtgärder för att skapa likvärdiga förutsättningar för målgruppen att klara kraven. Det nuvarande förslaget riskerar därmed att bli diskriminerande utifrån kön, ålder, utbildning, etnicitet och funktionsnedsättning. Kvinnor kommer sannolikt att i större utsträckning än män drabbas negativt om förslaget antas i sin nuvarande

utformning. Detta mot bakgrund av att flickor och kvinnors rätt till utbildning inskränks på flera håll i världen.

Länsstyrelsen saknar en målgruppsanalys i förslaget där det exempelvis lyfts vilka stödåtgärder som behöver tas fram för att sårbara grupper ska ha likvärdiga förutsättningar och möjligheter som andra att klara kunskapskraven.

Länsstyrelsen saknar också en tydligare barnkonsekvensanalys av förslaget. Dels kopplat till hur förslaget kan komma att påverka barns hälsa, dels hur förslaget kan komma att påverka familjer om föräldrarna av olika anledningar inte klarar att nå kunskapskraven.

Det saknas även ett resonemang kring konsekvenser av tillfälliga uppehållstillstånd för kvinnor utsatta för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Sårbarheten för att utsättas för våld kan förstärkas om den våldsutsatta är beroende av försörjning eller omsorg, exempelvis på grund av att individen har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. En särskild utsatt grupp är kvinnor som har anhöriginvandrat eftersom deras uppehållstillstånd och försörjning är kopplade till anknytningspersonen. Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd kan då utgöra ytterligare ett hinder för en kvinna att lämna en våldsamt relation.

Länsstyrelsen vill också betona att det är viktigt att se över hur förslagen i betänkandet förhåller sig till andra förslag som nyligen remitterats, utreds och/eller ska utredas inom politikområdena asyl och migration samt integration. Det är många olika förändringar som genomförs och utreds i nuläget vilket gör det svårt att överblicka hur de olika förslagen påverkar varandra och därigenom vilka effekterna blir av enskilda förslag.

Avsnitt 11.4.2 Nivå på kunskaper i det svenska språket

Det saknas resonemang om hur de individer som avslutar sina studier på svenska för invandrare av olika anledningar ska ha möjlighet att klara ett kunskapskrav, samt hur de individer som inte gör progression inom sina studier ska klara ett kunskapskrav. Om det införs ett kunskapsprov bedömer Länsstyrelsen att det kan behövas olika former av stöd för dessa grupper, om kunskapsproven utformas efter A2-nivån.

Avsnitt 11.5 Provet om det svenska samhället

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att delprovet i det svenska samhället ska baseras på ett anpassat material, utifrån materialet Om Sverige. Om det införs ett delprov om det svenska samhället är det viktigt att provet och det anpassade materialet hör ihop. Länsstyrelsen

bedömer att det kan behövas olika former av stöd för vissa i målgruppen, om kunskapskraven utformas efter A2-nivån.

Avsnitt 11.6 Digitala prov

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att det enbart ska tas fram digitala prov. Digitala prov kan missgynna vissa grupper av personer så som kvinnor, äldre, personer med funktionsnedsättningar och personer från vissa ursprungsländer där landets digitala kompetens är låg, liksom individens möjlighet att lära sig hantera de digitala verktygen. Enligt utredningen visar forskning på att digitalt utanförskap bland flyktinggrupper kan kopplas till bristande tillgång till digitala verktyg.

Om det skapas digitala kunskapsprov bedömer Länsstyrelse att det finns ett behov hos vissa i målgruppen att förstärka sin digitala kompetens genom en anpassad utbildning. Det är också viktigt att det finns en digital testmiljö där individer kan prova att göra ett exempelprov med liknande upplägg och frågor. Vid digitala prov bör det övervägas att låta alla som önskar få testfrågorna upplästa under proven för att öka förutsättningarna att klara testen.

Avsnitt 11.7 Informations-, utbildnings- och stödinsatser

Det saknas resonemang om hur individer som är i behov av stöd eller anpassningar vid inläring ska kunna ta del av instuderingsmaterial. Länsstyrelsen vill lyfta vikten av att använda testgrupper inom målgruppen för att validera instuderingsmaterialet och kunskapsprovets olika delar. Detta kan minska diskriminerings- och exkluderings effekter om kunskapsprov införs.

I likhet med utredningen anser Länsstyrelsen att det är viktigt med utbildningsinsatser om kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd införs. Förslag på utbildningsinsatser har dock inte varit en del av utredningens uppdrag. Det är därför otydligt vem som ska vara huvudman för utbildningsinsatserna och hur de ska förhålla sig till övriga insatser och huvudmän som finns för delar av målgruppen. Om utbildningsinsatser tas fram är det viktigt att dessa harmoniseras med redan befintliga insatser som erbjuds för vissa i målgruppen. Det gäller exempelvis tidiga insatser för asylsökande, samhällsintroduktion, samhällsorientering och svenska för invandrare. Det behövs en röd tråd mellan insatserna, samtidigt som det är viktigt att tydliggöra skillnaderna mellan de olika insatsernas logik, innehåll, syfte och målgrupper.

Det finns en risk att separata utbildningsinsatser kopplat till kunskapsprovet kan bidra till att fler deltagare kommer att välja bort exempelvis samhällsorientering.

Kapitel 12 Ytterligare undantag från kunskapskravet

Utredningen lyfter att både funktionsnedsättning i sig, och stigmat kring funktionsnedsättningar i många länder, begränsar möjligheten att ta del av det stöd som finns tillgängligt. Det kan därmed finnas en risk för att individer inte kommer att åberopa sin funktionsnedsättning som grund för att bli undantagna från kunskapskravet utifrån särskilda skäl. Av samma skäl kan dessa individer också komma att gå miste om anpassningar vid kunskapsproven.

Länsstyrelsens bedömer att det kan dröja många år innan eventuella funktionsnedsättningar upptäcks. Det finns också en risk att funktionsnedsättningar hos personer födda utanför Europa, särskilt kvinnor, inte identifierats i den grad de existerar. Det skulle kunna leda till att individer inte får de anpassningar av proven som de har behov av eller inte undantas från kunskapskraven.

Kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd ställer högre krav på eventuella utbildningsanordnare att bedriva en universellt utformad verksamhet för att möjliggöra för så många som möjligt att nå målen.

För att det ska bli en likvärdig bedömning över hela landet om vad personliga förhållanden kan vara bör det tas fram nationella riktlinjer om förslaget genomförs.

Kapitel 14 Ansvar för kunskapsprovet för permanent uppehållstillstånd

Det finns olika formuleringar i utredningen angående samverkan med Länsstyrelsen Västra Götaland och informationsverige.se när det gäller det tilltänkta delprovet om det svenska samhället. Dels nämns Länsstyrelsen som en samverkanspart när det gäller att välja ut material, dels skulle Länsstyrelsen kunna få ett uppdrag av Universitets- och högskolerådet (UHR) att anpassa och uppdatera utbildningsmaterialet. Om det införs ett kunskapsprov för permanent uppehållstillstånd önskar Länsstyrelsen Västra Götaland och informationsverige.se ett förtydligande gällande Länsstyrelsens roll när det kommer till delprovet om det svenska samhället, samt finansiering för tillkommande arbetsuppgifter och för fortsatt förvaltning av informationsverige.se.

Avsnitt 15.4 Vad ska det kosta att göra kunskapsprovet?

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag om en kostnad för kunskapsprovet på 700 kr per delprov. En avgift om 700 kr kan utgöra en hög avgift för ett delprov för individer som exempelvis har låg inkomst eller saknar ett arbete. Det kan leda till att redan sårbara grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden saknar ekonomiska resurser för att göra proven eller omproven. Det kan också leda till att en familj behöver

prioritera vilka som kan ta proven och när. Det kan skapa en ojämlikhet mellan olika grupper som kan ansöka om permanent uppehållstillstånd.

För att alla ska ha lika möjligheter att genomföra kunskapsprovet oavsett ekonomiska förutsättningar bör det övervägas att ställa kostnaderna i förhållande till inkomstnivå och/eller att omproven är kostnadsfria.

Avsnitt 15.5 Provet ska kunna göras med anpassning

Länsstyrelsen instämmer med utredningen om att det är viktigt med generösa bedömningar av anpassningar om ett kunskapsprov införs. Länsstyrelsen vill lyfta vikten av att det finns utrymme för individuella bedömningar när det gäller vilka anpassningar som ska erbjudas. Det bör också vara möjligt att ompröva ett beslut om att en individ inte har blivit beviljad en sökt anpassning.

Avsnitt 20.3.3 Länsstyrelser

Om det införs ett kunskapsprov för permanent uppehållstillstånd önskar Länsstyrelsen Västra Götaland och [informationsverige.se](https://www.informationsverige.se) ett förtydligande gällande Länsstyrelsens roll när det kommer till delprovet om det svenska samhället.

Länsstyrelsen instämmer inte med utredningens bedömning att ökade kostnader som förslagen medför kommer att rymmas inom befintliga anslag. Länsstyrelsen bedömer att den samverkan och de samråd som presenteras i utredningen kommer att medföra extra kostnader. Fortsatt finansiering för [informationsverige.se](https://www.informationsverige.se) behöver också säkerställas.

Avsnitt 20.3.6 Kommuner

Länsstyrelsen bedömer att det finns risker med utredningens resonemang att kommuner kan ta fram kursplaner för utbildningsinsatser för de individer som ska göra kunskapsproven. Risken är att det inte kommer att ha önskad effekt avseende likvärdighet och kvalitet på utbildningsinsatserna. Förutsättningarna för kommunerna och folkbildningen ser olika ut inom landet vilket kan påverka likvärdigheten och möjligheter till individanpassning för målgruppen. Det kan handla om ekonomiska och lokala förutsättningar men också om antalet individer som beräknas tillhöra målgruppen för kunskapskraven i respektive kommun.

När det gäller samhällsorienteringen har kommunerna i Västra Götaland under flera år lyft behovet av en nationell kursplan för samhällsorienteringen för att kunna stärka likvärdigheten i landet. Länsstyrelsen har i den senaste åiterrapporten för samhällsorienteringen 2022 föreslagit att ett nationellt centrum för samhällsorientering inrättas och behovet av ett nationellt helhetsgrepp. Länsstyrelsen förespråkar att

det skapas en nationell kursplan för utbildningsinsatserna kopplade till kunskapsproven, om förslagen i utredningen genomförs.

Avsnitt 20.4.2 Konsekvenser för jämställdheten

Länsstyrelsen bedömer att konsekvensanalysen bör utvecklas utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen.

Om förslagen genomförs behövs åtgärder för att skapa jämlika förutsättningar för såväl kvinnor som för män att uppnå kunskapskravet och beviljas permanent uppehållstillstånd.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze med integrationsutvecklaren Erika Melin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Pia Falck medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.